

SINT HUBERTUSVERENIGING · TEHUIS VOOR MOEDER EN KIND · PLANTAGE MIDDENLAAN 33-35 · AMSTERDAM

60
JAAR

SINT HUBERTUS

60
JAAR

Sint Hubertusvereniging

(1886)

1898

1958

60 JAAR SINT HUBERTUSVERENIGING

(1886) 1898 - 1958

Het zilveren jubileum van de huidige presidente van St.-Hubertus, dat in april 1958 samenviel met het 60-jarig bestaan van het tehuis, werd ons een reden tot bezinning op het historisch verloop van ons werk.

Toen in de 19e eeuw in Nederland langzamerhand het sociaal bewustzijn ontwaakte, begon van katholieke zijde de St.-Vincetiusvereniging, in ons land opgericht in 1816, behalve armenzorg en bedeling ook onderwijs en vakscholing ter hand te nemen. De St.-Josefgezellenvereniging ontstond in 1873 in Amsterdam. Jonge arbeiders vonden daar de eerste 24 jaren een krachtig leider in jhr Hubertus C. J. M. van Nispen tot Sevenaer, oud-kapelaan van de Catharinakerk. Zijn sociale bewogenheid en inzicht van de noden van die tijd brachten Van Nispen tot het oprichten van een instelling die hulp wilde bieden in de meest ruime zin. Op 29 november 1886 begonnen de werkzaamheden van dit „St.-Hubertusbureau voor hulpverlening” op Begijnhof 19.

Uit een bedelbrief, die in 1898, enkele maanden na het overlijden van Rector van Nispen, werd rondgestuurd, blijkt dat het bureau voor een groot deel zijn krachten besteedde aan „de redding van gevallen R.K. vrouwen en meisjes”.

Martha en Magdalena

Een typisch eigentijdse bijzonderheid was, dat het bureau de opgehaalde gelden voor de gewone hulpverlening stortte in de „Marthakas”, en die voor de ongehuwde moeder in de „Magdalenakas”.

Naarmate het Hubertusbureau steeds meer in aanraking kwam met meisjesbeschermingsgevallen, waarbij ook bemiddeling gewenst was bij uithuisplaatsing van bedreigde of verwaarloosde meisjes, deed zich des te sterker de behoefte voelen aan een tijdelijk onderdak voor noodgevallen. Nadat men jarenlang moeite gedaan had een „doorgangshuis” op te richten kon tenslotte op 8 juli 1898 het eerste tehuis aan de Prinsengracht 196 geopend worden.

Een aparte instelling, met een eigen tehuis, die tijdelijk hulp kon verlenen, was hiermede dus in het leven geroepen, en op 24 januari 1901 werden de statuten van deze „St.-Hubertusvereniging” koninklijk goedgekeurd.

In 1907 werd verhuisd naar Bloemgracht 19, en in 1912 kon het ruimere bovenhuis worden betrokken aan de Prinsengracht 267, waar men tot 1926 gehuisvest bleef.

Baker en vigilante

De dagelijkse leiding van het tehuis was toevertrouwd aan een directrice met twee helpsters, en als het nodig was kwam voor één gulden per dag ook nog een baker haar diensten verlenen. De medische hulp aan de ongehuwde moeder en haar kind was voor rekening van het Burgerlijk Armbestuur, of van kerkelijke en particuliere bedelings-instituten, en omdat in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis alleen patiënten uit het dekenaat Amsterdam kosteloos werden opgenomen, en de meeste meisjes van buiten kwamen, vonden de bevallingen dan ook zelden daar plaats. Als de moeders voor rekening van Hubertus een vigilante kregen, die haar voor één gulden, en 25 cent fooi, van de Prinsengracht naar het ziekenhuis vervoerde, was dat in de meeste gevallen het Wilhelminagasthuis.

Nog in 1923 vermeidden de notulen, dat van de 186 R.K. ongehuwde moeders er 94 in het Wilhelminagasthuis bevielen, 48 in de Kweekschool voor vroedvrouwen, 2 in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, en de overigen thuis of bij familie.

Van doorgangshuis naar tehuis

In de begintijd (1904) was het huis werkelijk een „doorgangshuis”, dat voor 70 % bedreigde meisjes opving terwijl het percentage ongehuwde moeders slechts 30 bedroeg. Van de opgenomen meisjes moest de helft reeds binnen 10 dagen naar andere inrichtingen doorgestuurd worden.

Langzamerhand werd het aantal ongehuwde moeders groter en nam ook de duur van het verblijf in het tehuis geleidelijk toe. Wegens plaatsgebrek in Hubertus werden moeder en kind dikwijls reeds vroeg van elkaar gescheiden, soms zelfs al na 14 dagen! De kinderen gingen meestal naar andere inrichtingen of naar pleeggezinnen, de moeder ging in betrekking, gewoonlijk als hulp in de huishouding.

Nu eenmaal het werk voor de ongehuwde moeder ter hand was genomen zien we in Amsterdam ook een streven die hulp zo ver mogelijk uit te breiden tot al wie haar nodig mocht hebben.

In 1909 begint de Margaretha van Cortonastichting — opgericht als onderafdeling van de meisjesbescherming, met een eigen bestuur en een eigen financieel beheer — haar „stadsonderzoek” d.w.z. het bezoeken van alle ongehuwde moeders, die niet de hulp van Hubertus ingeroepen hadden. De dames beperkten dit onderzoek tot de ziekenhuizen, terwijl we uit notulen weten dat een onderafdeling van de St.-Vincentiusvereniging: „Franciscus Regis” de ongehuwde moeders thuis bezocht.

Tot 1922 blijft deze wijze van werken voortgaan in goede verstandhouding tussen genoemde drie verenigingen. De bijdrage van Franciscus Regis bestond ook vaak in bemiddeling bij huwelijksplannen van de moeders. In 1912 horen we dat Hubertus de Margaretha van Cortona-gevallen wel kosteloos wil verplegen na de bevalling, en tevens regelmatig eens per week de belangen van deze vereniging ook bespreken. De Cortonavereniging betaalde later tot 1916 35 cent per verpleegdag voor moeder en kind samen. Hierbij trad mevr. C. Nuyens-Lutz, die van 1913 tot 1919 presidente was van de Margaretha van Cortonastichting, als tussenpersoon op.

Intussen deed deze Stichting moeite om kinderen van ongehuwde moeders in gezinnen te plaatsen à f 2,50 per week, hetgeen niet eenvoudig was, gezien de advertenties waartoe men zijn toevlucht nam in 1910 en nogmaals in 1920.

In 1923 kwam een fusie tot stand van de Margaretha van Cortonastichting met de St.-Hubertusvereniging. Deze laatste kreeg een afdeling Stadsongezondheidszorg, waarvan de leden kraambezoeken aflegden in Amsterdam bij alle R.K. ongehuwde moeders, zowel in de ziekenhuizen als thuis.

St. Hubertus in nieuwe banen met een kas van 200 gulden

Met alle Amsterdamse verenigingen die de belangen behartigden van ongehuwde moeders werkte ook Hubertus mee aan de oprichting van de U.V.O.M. (Unie van Verenigingen voor Ongehuwde Moeders), die in overleg met de G.G. & G.D. en de toenmalige Armenraad op 16 november 1921 tot stand kwam.

In de eerste plaats betekende dit een herziening van het werk van de vereniging, daar o.a. één van de voorwaarden voor gemeentesubsidie de eis was, geen andere categorie van verpleegden op te nemen dan de ongehuwde moeder en haar kind, en verder b.v. dat moeder en kind drie maanden samen moesten blijven.

Voor bedreigde en verwaarloosde meisjes moest dus naar een andere oplossing uitgekeken worden. Door dit alles werd een statutenwijziging noodzakelijk, die op 22 september 1923 tot stand kwam. Een nieuw bestuur nam de leiding van St. Hubertus op zich met als presidente mev. Nuyens-Lutz.

Bij de installatie van mej. D. van Ginkel en de heer D. Pichot als penningmeesteres en penningmeester van het bestuur, bleek dat de financiële toestand van de vereniging bepaald niet rooskleurig genoemd kon worden! Het hele bezit van de vereniging, dat aan de penningmeesteres werd overgedragen, bestond uit f 200.— in een ouderwetse grote knipbeurs, maar ondanks dit schamele bezit was het bestuur zeer gelukkig in 1926 te kunnen notuleren: „op 2 augustus trokken we met ons armelijke boeltje (het liefst waren we 's nachts verhuisd) naar een groot huis: Plantage Middenlaan 27 (nu 33). De aankoop van dit huis was mogelijk dank zij een belangrijke gift van een vroegere presidente mevrouw B. Koedijk-Slaghek.

De hulp van de Eerwaarde Arme Zusters van het Goddelijk Kind, die de moed oprachten ondanks de moeilijke omstandigheden de verzorging van moeders en kinderen op zich te nemen, verlichtte de zorgen van het bestuur aanzienlijk. Het was het bestuurslid mej. H. Lefébure (in 1957 op 100-jarige leeftijd overleden), die ervoor geijverd had de Eerwaarde Zusters voor dit werk te vragen. Een geestelijk leider speciaal voor Hubertus werd nu ook aan het huis verbonden en de eerste priester, die deze taak op zich nam, was pater Bos, die in 1928 werd opgevolgd door pater Went.

Nieuwe zorgen

Reeds twee jaar later notuleerde men: „het huis is vol, veel te vol. De leeftijdsgrens voor kinderen moet gesteld worden op twee jaar”.

Op 28 april 1933 wordt bij de verdeling van de bestuursfuncties mev. M. van der Steen-Bloemen gekozen tot presidente.

Dr. Heyermans, directeur van de G.G. & G.D. uitte zijn tevredenheid over de verzorging van de kinderen, de huisvesting vond hij echter „ten enenmale onvoldoende”. Voor nieuwbouw zou 1½ ton nodig zijn! Het huis, acht jaar tevoren voor f 31.000.— gekocht, bleek bij taxatie nog maar f 16.000.— waard te zijn, en was nog belast met een hypotheek van f 14.000.—. Verbouwen was dus de enige mogelijkheid.

Groei sedert 30er jaren

Op 30 april 1936 bood het verbouwde huis plaats aan 12 moeders en 34 kinderen.

Op 29 november 1939 vond de opening plaats van het kleuterhuis, Plantage Kerklaan 27. Sindsdien kunnen de kinderen in Hubertus blijven tot de schoolplichtige leeftijd. Voorts waren er drie kamertjes gebouwd, zodat in eigen huis een proef genomen kon worden met de zo belangrijke nazorg.

In 1941 kon ineens de nazorg krachtig ter hand genomen worden en in nieuwe banen geleid, dankzij een onverwachte mogelijkheid tot aankoop van het aangrenzende huis, Plantage Middenlaan 35.

Hoewel in bezettingstijd aankoop, inrichting en verbouwing tot de onmogelijkheden leken te behoren, werd het huis in gebruik gesteld op 26 oktober van datzelfde jaar. 24 nieuwe kamertjes konden evenzovele moeders herbergen en van dit nu zo uitgebreide tehuis voor moeder en kind werd mej. Van Ginkel directrice, die daarvoor eigen home en werk opgaf, om zich volledig voor dit werk in te zetten, nadat zij sinds 1923 een actief bestuurslid was geweest, dat ook in de avonduren veelvuldig leiding had gegeven bij ontspanning en ontwikkeling van de meisjes.

In 1946 stroomde hulp toe uit vele landen en van talloze organisaties. Het nazorghuis vierde zijn 5-jarig bestaan in een door verbouwing verbeterd huis. Het aantal kamertjes was nu op 30 gekomen.

De Eerwaarde Zusters vierden in 1951 onder grote belangstelling hun 25-jarig feest in Hubertus en wij realiseerden ons weer eens de belangrijke plaats, die de zusters innamen in ons huis en in ons aller harten!

Het vierde huis, Plantage Kerklaan 29, werd op Kerstmis 1952 in gebruik genomen.

Het aantal nazorgplaatsen kon tot 40 worden uitgebreid. De kapel werd vergroot en een ziekenafdeling ingericht. 55 moeders en 70 kinderen kunnen voortaan een plaats vinden in Hubertus.

DE ZORG VOOR MOEDER EN KIND

Hoe weinig kon de Vereniging in de begintijd hulp bieden, maar hoe groot was toch de stap van „niets” tot „iets” dat tenminste een moeder in nood kon opvangen!

Maar vanaf die eerste tijd, toen Hubertus nog bijna niets anders kon zijn dan een soort bemiddelingskantoor, dat opving en doorgaf, zo vlug mogelijk, wegens gebrek aan outillage, heeft men zich vastgebeten aan de idee dat het mogelijk moest worden méér voor deze moeders te zijn.

En geeft de gestadige groei van huisvesting, naar buiten de verwezenlijking te zien van deze bereidheid tot hulp, innerlijk voltrok zich ook een ontwikkelingsproces, op het vlak van de intermenselijke verhoudingen. Zoals in het begin eigenlijk hulpbehoevenden zich aan onze „liefderijke barmhartigheid” opdrongen, zo bracht een beter contact met deze moeders ook beter inzicht in hun problemen met zich mede, en kon intensiever aan hulpverlening gewerkt worden.

Als de meisjes na drie maanden het huis verlieten probeerde men ze aan werk te helpen. Er werd bemiddelend opgetreden bij het overplaatsen naar andere inrichtingen en ook bij het sluiten van een huwelijk.

In 1929 kwam pater Went met het voorstel de werkende meisjes driemaal per week niet slechts tot half tien maar tot kwart voor elf in het huis toe te laten en dan voor ontwikkeling en ontspanning te zorgen.

De behoefte aan een nazorghuis werd wel zeer dringend, en het bestuur was dan ook gelukkig in 1941 het pand Plantage Middenlaan 35 te kunnen aankopen waardoor 24 werkende moeders een tehuis vonden.

„Nazorg beoogt de moeder te brengen tot meer verantwoordelijkheid en minder egoïsme” tekende het bestuur aan.

„De toekomst zal echter nog moeten antwoorden op de vraag of de moeder tevreden zal zijn met haar leven in verenigingsverband.”

Vijf jaar later lezen we in de notulen: „de directrice heeft geen moeite de meisjes aan het huis te binden; we zijn op de goede weg!”

En ook nu het aantal plaatsen in het tehuis voor werkende moeders tot 40 is gestegen, komt het niet voor, dat één enkele plaats onbezet is.

65 kinderen kunnen nu in Hubertus wonen en zij kunnen blijven tot de schoolplichtige leeftijd.

Aan de zorg voor moeder en kind kon in de loop der jaren meer en meer aandacht besteed worden, waarbij ook de voor- en nazorg steeds meer betrokken zijn, vooral sinds in 1955 een maatschappelijk werkster aangesteld werd.

Tot de staf van het tehuis behoren naast de dagelijks aanwezige directrice, adjunct-directrice, rector en maatschappelijk werkster, ook een psychiater, psycholoog en sociaal-pedagoge, zodat deskundig advies gegeven kan worden waar dit nodig is.

Onlangs is men na rijp beraad en na overleg met deskundigen in Hubertus ook overgegaan tot verticale groepsindeling. De gezinsfeer, vooral in een kinderleven van zo groot belang, kan op deze manier beter benaderd worden en we zien nu ook vijf groepen ieder in hun eigen aparte woonruimte huiselijk en gezellig bijeen.

In elk „gezin” zijn bij de negen kleuters, in de leeftijd van 8 maanden tot 6 jaar, overdag twee vaste kinderverzorgsters. De moeders nemen er hun eigen taak weer op vóór en ná hun werk en op de zondagen.

Eer dit alles tot stand kwam is een grootscheepse verbouwing nodig geweest, met alle moeite van dien, maar met als resultaat een andere werkwijze, die moeder en kind ten goede komt, en dat in een vernieuwde fleurige omgeving.

In 1958 vierde mev. Van der Steen haar 25-jarig jubileum als presidente van Hubertus. We mochten ons die dag bezinnen op de ontwikkeling en de groei van ons werk, vooral in de jaren van haar waakzaam en werkzaam beleid, dat er steeds op gericht was bij te dragen tot het geluk van moeders, die als ieder

ander recht hebben op een eigen plaats in de maatschappij, met een eigen verantwoordelijkheid voor hun kinderen.

Ook aan de U.V.O.M. heeft mevr. Van der Steen al die jaren haar werkkraft en deskundigheid beschikbaar gesteld, en het R.K. Contactorgaan voor de ongehuwde moederzorg had vooral in de eerste jaren in haar een geestdriftig leidster. Voor dit alles viel haar een welverdiende koninklijke onderscheiding te beurt.

Op diezelfde jubileumdag bleek dat juffrouw v. Ginkel 35 jaar geleden zitting had genomen in het bestuur.

En hoe Hubertus niet zonder „juffrouw van Ginkel” te denken is, die er zo'n karaktervolle stijl heeft gehandhaafd en die met alle bewoners, groot en klein, zulk een warm persoonlijk contact heeft, weten niet alleen alle huidige en gewezen bewoonsters, maar ook velen daarbuiten.

Besluit

Zoals Hubertus door de jaren heen steeds zich aangepast heeft in haar werk aan een veranderende wereld, aan nieuwere inzichten en betere werkwijzen, zo meent ook het huidige bestuur voort te moeten gaan op deze weg, door zich open te stellen voor elke ontwikkeling en verdieping die door studie en ervaring van de laatste jaren het werk ten goede komen.

Wij willen niets nalaten om de moeders en kinderen, die op onze weg komen, die hulp te bieden, welke zij nodig hebben om na verloop van tijd als gelukkige, harmonische mensen hun eigen plaats in de maatschappij in te nemen.

En allen te zamen mogen wij vertrouwen op de hulp van God, Die ons nooit zal beschamen!